

SOSIAALITAITO

SOCIALKOMPETENS

**IKÄIHMISTEN PALVELUJEN TILA
LÄNSI- JA KESKI-UDELLAMAALLA 2010**

SISÄLTÖ

ALKUSANAT	1
1. JOHDANTO	2
1.1 Ikääntynyt väestö Länsi- ja Keski-Uudellamaalla	4
2. 65 VUOTTA TÄYTTÄNEIDEN PALVELUT 2010	5
3. 75 VUOTTA TÄYTTÄNEIDEN PALVELUT 2010	7
3.1 Palvelut verrattuna ikäihmisten palvelujen laatusuosituksen tavoitteisiin vuodelle 2012.....	9
4. 85 VUOTTA TÄYTTÄNEIDEN PALVELUT 2010	11
5. IKÄIHMISTEN PALVELUJEN KUSTANNUKSET 2010	13
5.1 Kotihoito ja vanhusten päivätoiminta	13
5.2 Omaishoidon tuki ja perusterveydenhuollon lääkärikäynnit	15
5.3 Ikäihmisten ympärivuorokautinen hoito	16
6. ENNUSTE YLI 64- VUOTIAAN VÄESTÖN KEHITYKSESTÄ	19
6.1 Väestön ikääntyminen eri kunnissa.....	21
6.2 Vaikutukset ikäihmisten palvelujen tarpeeseen.....	23
LÄHTEET	25

KUVIOT

KUVIO 1. Avopalveluita saaneiden 65 vuotta täyttäneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä joulukuussa 2010 (kotipalvelu, omaishoidon tuki ja kevyt ja keskiraskas palveluasuminen).	5
KUVIO 2. Ympärivuorokautista hoivaa saaneiden 65 vuotta täyttäneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä joulukuussa 2010	6
KUVIO 3. Avopalveluita saaneiden 75 vuotta täyttäneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä joulukuussa 2010 (kotihoito, keskiraskas palveluasuminen ja omaishoidon tuki).	7
KUVIO 4. Ympärivuorokautista hoivaa saaneiden 75 vuotta täyttäneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä joulukuussa 2010	8
KUVIO 5. Sosiaali- ja terveydenhuollon säännöllisiä tai pitkäaikaisia ikäihmisten palveluja saaneiden 75 vuotta täyttäneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä joulukuussa/koko vuonna 2010 ikäihmisten laatusuosituksen mukaisesti tarkasteltuna.	9
KUVIO 6. Avopalveluita saaneiden 85 vuotta täyttäneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä joulukuussa 2010 (kotipalvelu, kevyt ja keskiraskas palveluasuminen sekä omaishoidon tuki).	11
KUVIO 7. Ympärivuorokautista hoivaa saaneiden 85 vuotta täyttäneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä joulukuussa 2010	12
KUVIO 8. Kotihoidon kokonaiskustannukset 2010 sekä kustannukset €/käynti.....	13
KUVIO 9. Kotihoidon henkilöstö sekä asiakas/työntekijä joulukuussa 2010.	14
KUVIO 10. Vanhusten päivätoiminnan kustannukset €/hoitopäivä.....	14
KUVIO 11. Omaishoidon tukea saaneet 2010 sekä €/tuensaja 2010.....	15
KUVIO 12. Yli 64-vuotiaiden peusterveydenhuollon lääkärikäynnit vastaavanikäistä väestöä kohden 2010.....	16
KUVIO 13. Tehostetun asumispalvelu kustannukset €/vrk oma toiminta (brutto) ja ostopalvelu (netto).....	16
KUVIO 14. Vanhainkodit €/vrk	17
KUVIO 15. Terveyskeskussairaalat €/vrk.....	17
KUVIO 16. Terveyskeskussairaaloiden hoitovuorokaudet yli 64-vuotiasta kohden	18
KUVIO 17. Yli 64- vuotias väestö Länsi- ja Keski-Uudellamaalla 2000-2010 sekä tilastokeskuksen ennuste vuosille 2011-2025, lukumääränä ja prosentteina koko väestöstä.....	19
KUVIO 18. Väestöpyramidi. Länsi- ja Keski-Uudenmaan kuntien ikä- ja sukupuolirakenne vuosina 2010 ja ennuste vuodelle 2025.	20
KUVIO 19. Vanhushuoltosuhte Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnissa vuonna 2010 ja Tilastokeskuksen ennuste vuodelle 2025	22
KUVIO 20. Arvio ikäihmisten palveluja tarvitsevien 75 vuotta täyttäneiden lukumäärästä Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnissa vuosina 2015-2025, jos ikäihmisten palvelujen laatusuosituksia noudatetaan ja palvelurakenne pysyy nykyisenlaisena	24

TAULUKOT

Taulukko 1. Ikäryhmien 65-74, 75-84 sekä yli 84-vuotiaiden määrä sekä 65, 75 ja 85- vuotiaiden osuus väestöstä Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnissa vuonna 2010	4
Taulukko 2. Yli 64- ja yli 74-vuotiaiden lukumäärä Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnissa vuonna 2010. Tilastokeskuksen ennuste vuodelle 2025 ja ennusteen mukainen muutos prosentteina	21

ALKUSANAT

Nyt käsillä oleva raportti on lajissaan ensimmäinen Länsi- ja Keski-Uudenmaan kuntien ikäihmisten palveluja koskeva katsaus. Selvitys käsittelee Länsi- ja Keski-Uudenmaan kuntien Ikäihmisten palvelujen tilaa 2010 kuntien antamien tietojen pohjalta. Tämän katsauksen pohjalta on tarkoitus kuntien sosiaali- ja terveysjohdon ja ikäihmisten palvelujen asiantuntijoiden sekä talouden ja hallinnon asiantuntijoiden kanssa työstää yhteisiä analyysyjä, tulkintoja ja johtopäätöksiä ikäihmisten palveluista alueella.

Nyt valmistuneen selvityksen keskeisimpänä tarkoituksena on siis ollut koota olemassa oleva tieto yhdeksi käsiteltäväksi kokonaisuudeksi kuntien päättäjien, johtajien ja kehittäjien käyttöön. Nyt annetut tiedot sisältävät monia tulkinnanvaraisuuksia ja vinoutumia, jotka johtuvat kuntien tietolähteisiin ja -järjestelmiin sekä palvelujen rakenteisiin ja prosesseihin liittyvistä eroavaisuuksista ja ongelmista.

Yksittäisiä palveluita ja yksittäisiä kuntia koskevia johtopäätöksiä ei tämän raportin pohjalta ole syytä tehdä. Kuntien välisiä vertailuja voi tehdä vain suuntaa-antavasti.

Tämä ensimmäinen raportti toimii koosteena ikäihmisten palvelujen tilasta, jonka pohjalta jatkossa

1. etsitään parhaat mahdolliset tavat vastata ikäihmisten palveluiden tulevaisuuden haasteisiin (ikärakenteen muutokset, palvelurakenteen laitosvaltaisuus, henkilöstön määrä, rakenne ja osaaminen, rajalliset taloudelliset voimavarat)
2. analysoidaan, tulkitaan ja tehdään johtopäätöksiä mm. ikäihmisten palvelujen rakenteista, palveluprosessien osien vaikutuksista, palvelujen kohdentamisesta
3. luodaan pohjaa palvelujen vaikuttavuuden arvioinnin työkalujen ja menetelmien kehittämiseksi.

Ikäihmisten palvelujen tilaa 2010 -selvitykseen liittyvästä työläydestä, vastausten antamisen kuormittavuudesta ja monista puutteista huolimatta käsillä oleva raportti on arvokas kokonaisuus ja hyvä alku ikäihmisten palvelujen laajemmalle tarkastelulle ja kehittämistyölle.

Lämmin kiitos teille, jotka olette käyttäneet aikaa ja vaivaa tietojen antamiseen.

Merja Salmi

1. JOHDANTO

Tässä selvityksessä käsitellään ikäihmisten palvelujen tilaa Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnissa vuonna 2010. Selvityksen tarkoituksena on luoda pohja seuranta- ja vertailutiedon keräämiselle, ja tulevaisuudessa tuottaa kumuloituvaa tietoa ikäihmisten palveluista ja niiden kustannuksista. Väestö ikääntyy Suomessa lähivuosikymmenet erittäin nopeasti, mikä aiheuttaa hoito- ja hoivapalvelujen tarpeen sekä ikäsidonnaisten menojen voimakkaan kasvun. Palveluiden tilasta tulisi olla olemassa ajankohtaista tietoa seudullisella tasolla, jotta väestörakenteen muutoksen seurauksiin voitaisiin varautua.

Tämä selvitys on ensimmäinen lajissaan. Tietoa pyrittiin keräämään kaikilta Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnilta, mutta kunnat luovuttivat tietoja selvitykseen hyvin vaihtelevasti. Kymmenen kuntaa tai kuntayhtymää (Tuusula, Kerava, Sipoo, Karviainen, Hyvinkää, Järvenpää, Nurmijärvi, Mustijoki, LOST ja Kirkkonummi) luovuttivat tietoja selvitykseen. Siksi raportti valitettavasti kattaa vain osan Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnista. Sellaisenaankin se on kuitenkin alku vuosittaiselle tiedonkeruulle ikäihmisten palveluista.

Kaikkiin esitettyihin ikäihmisten palvelujen tilaa ja kustannuksia käsitteleviin kohtiin kunnat eivät pystyneet tänä vuonna tuottamaan tietoja. Myös tilastoinnissa on kuntien välillä eroja. Selvityksessä on näistä syistä puuttuvia tietoja. Palveluista ei siis tilastoinnin vaikeuksista johtuen voi tehdä yksittäisiä kuntia tai palveluita koskevia johtopäätöksiä, ja kuntien väliset vertailutkin ovat suuntaa-antavia.

Selvityksen pohjana on käytetty Kuusikkokuntien vertailua vanhusten sosiaali- ja terveystalveluista ja kustannuksista vuodelta 2009. Kuusikkokunnat eli Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Turku sekä Oulu ovat vertailleet 65 ja 75 vuotta täyttäneen väestön käyttämiä kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja ja niiden kustannuksia vuosittain vuodesta 1995 alkaen (Oulu vuodesta 2005 alkaen).

Selvityksessä käytetään ikävakiointia sekä 65 että 75 vuotta täyttäneiden palvelurakenteen tarkastelussa. Ikävakioinnin tarkoituksena on saada erilaisen ikärakenteen kuntien tiedot vertailukelpoisiksi siten, että kunkin kunnan luvut lasketaan olettaen eri ikäryhmissä olevien asukkaiden suhteellinen määrä yhtä suureksi kuin kunnissa keskimäärin. Vakioväestönä on käytetty Länsi- ja Keski-Uudenmaan väestöä yhteensä. Ikävakiointi laskee vanhimman väes-

törakenteen omaavien kuntien palvelujen piirissä olevien osuutta ja nostaa nuoren ikärakenteen kuntien palvelujen piirissä olevien osuutta.

Raportin lopussa tarkastellaan yli 64-vuotiaan väestön määrän kehitystä Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnissa. Lähteenä on käytetty Tilastokeskuksen tuottamaa väestöennustetta vuodelta 2009 sekä väestörakennetilastoja vuosilta 2000–2010. Tarkoituksena on lisätä tietoisuutta tulevaisuuden haasteista palveluiden järjestämisessä. Alueellisiin väestöennusteisiin liittyy epävarmuutta. Väestöennuste antaaakin tietoa siitä, mikä olisi kunnan tuleva väestörakenne, jos viime vuosien väestökehitys jatkuisi samanlaisena.

1.1 Ikääntynyt väestö Länsi- ja Keski-Uudellamaalla

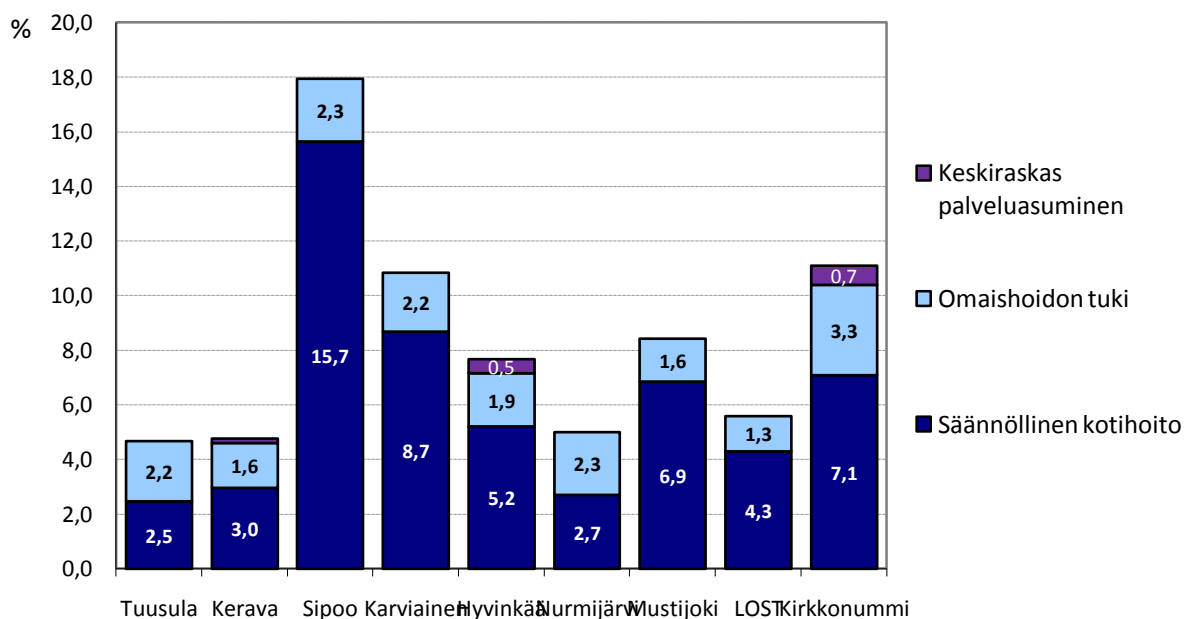
Länsi- ja Keski-Uudenmaan kuntien väestöstä 14,3 prosenttia oli täyttänyt 65 vuotta vuonna 2010. Eniten ikääntyneitä oli Hangossa, Karjalohjalla ja Raaseporissa, joissa yli 20 prosenttia väestöstä oli täyttänyt 65 vuotta. Näissä kunnissa myös 75 ja 85 vuotta täyttäneiden osuus oli suuri. Vähiten ikääntyneitä oli Pornaisissa, Kirkkonummella ja Järvenpäässä. Väestöennusteen mukaan ikääntyneiden määrä kasvaa voimakkaasti lähivuosikymmeninä, ja vanhushuoltosuhte heikentyy nykyisestä (Luku 5).

Taulukko 1. Ikäryhmien 65-74, 75-84 sekä yli 84-vuotiaiden määrä sekä 65, 75 ja 85- vuotiaiden osuus väestöstä Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnissa vuonna 2010

	65-74 - vuotiaat Lkm.	75-84 - vuotiaat Lkm.	85 v. täyttäneet Lkm.	65 vuotta täyttäneet %	75 vuotta täyttäneet %	85 vuotta täyttäneet %
Hanko	1 286	544	231	21,8	8,2	2,4
Hyvinkää	3 989	2 562	835	16,2	7,5	1,8
Inkoo	574	303	106	17,7	7,4	1,9
Järvenpää	2 865	1 422	431	12,2	4,8	1,1
Karjalohja	167	115	38	21,4	10,2	2,5
Karviainen	3 664	2 067	718	14,8	6,4	1,6
Kerava	2 882	1 306	393	13,4	5,0	1,1
Kirkkonummi	2 558	1 099	317	10,8	3,8	0,9
Lohja	3 744	1 967	646	16,0	6,6	1,6
Mäntsälä	1 562	874	322	13,8	6,0	1,6
Nurmijärvi	2 996	1 275	378	11,6	4,1	0,9
Pornainen	308	169	65	10,6	4,6	1,3
Raasepori	3 238	2 031	826	21,0	9,8	2,8
Sipoo	1 506	851	285	14,5	6,2	1,6
Siuntio	483	200	71	12,4	4,4	1,2
Tuusula	2 836	1 267	335	11,9	4,3	0,9
Koko väestö	34 658	18 052	5 997	14,3	5,9	1,5

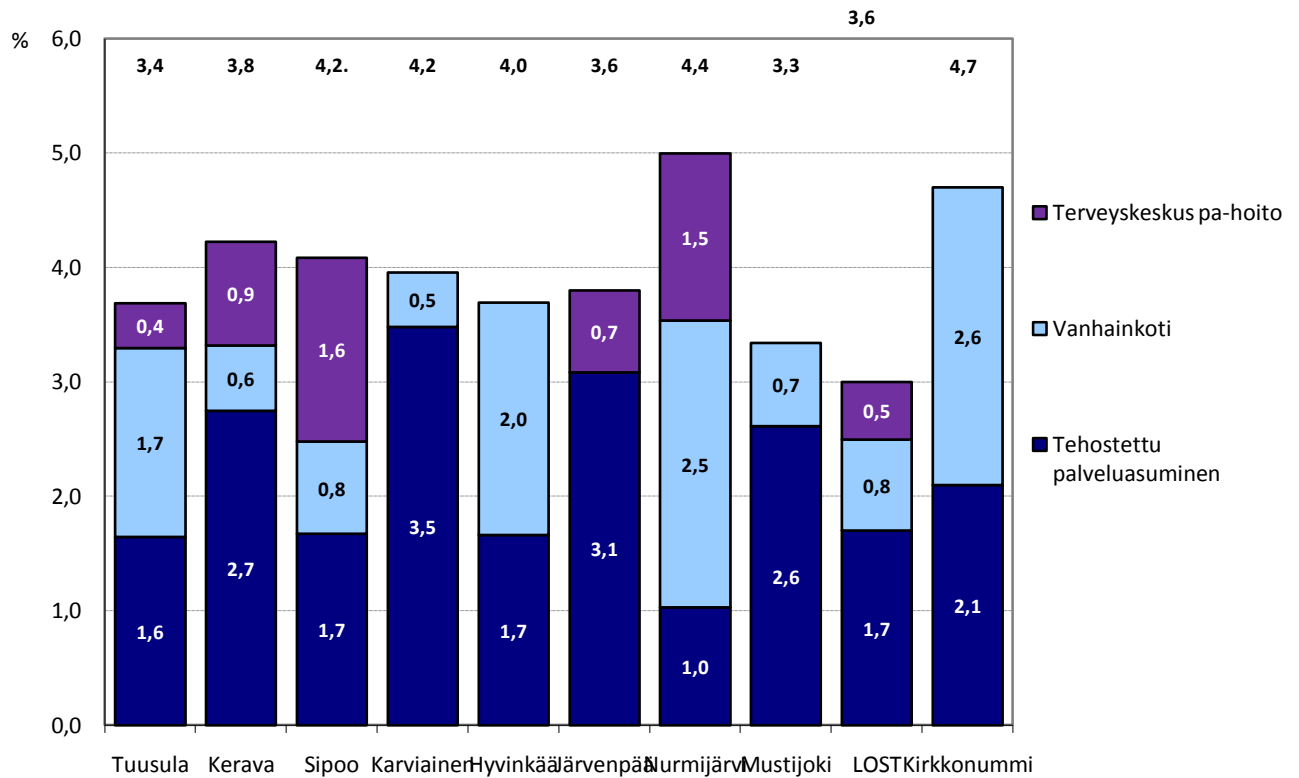
2. 65 VUOTTA TÄYTTÄNEIDEN PALVELUT 2010

Ikäihmisten palvelut voidaan jakaa avopalveluihin ja laitospalveluihin. Avopalveluista on tarkasteltu säännöllistä kotipalvelua ja kotisairaanhoidoa, omaishoidon tukea sekä kevyttä ja keskiraskasta palveluasumista. Ympärivuorokautista hoivaa tarjoavista laitospalveluista on tarkasteltu terveyskeskuksen pitkäaikaista vuodeosastohoitoa, vanhainkotihoitoa sekä tehostettua palveluasumista. Avopalveluita sekä ympärivuorokautisen hoivan laitospalveluita on tarkasteltu erikseen yli 65-, yli 75- sekä yli 85-vuotiaiden ikäryhmissä. Yksittäisten palvelujen luvut on ikävakioitu.

KUVIO 1. Avopalveluita saaneiden 65 vuotta täyttäneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä joulukuussa 2010 (kotihoito, omaishoidon tuki ja kevyt ja keskiraskas palveluasuminen).

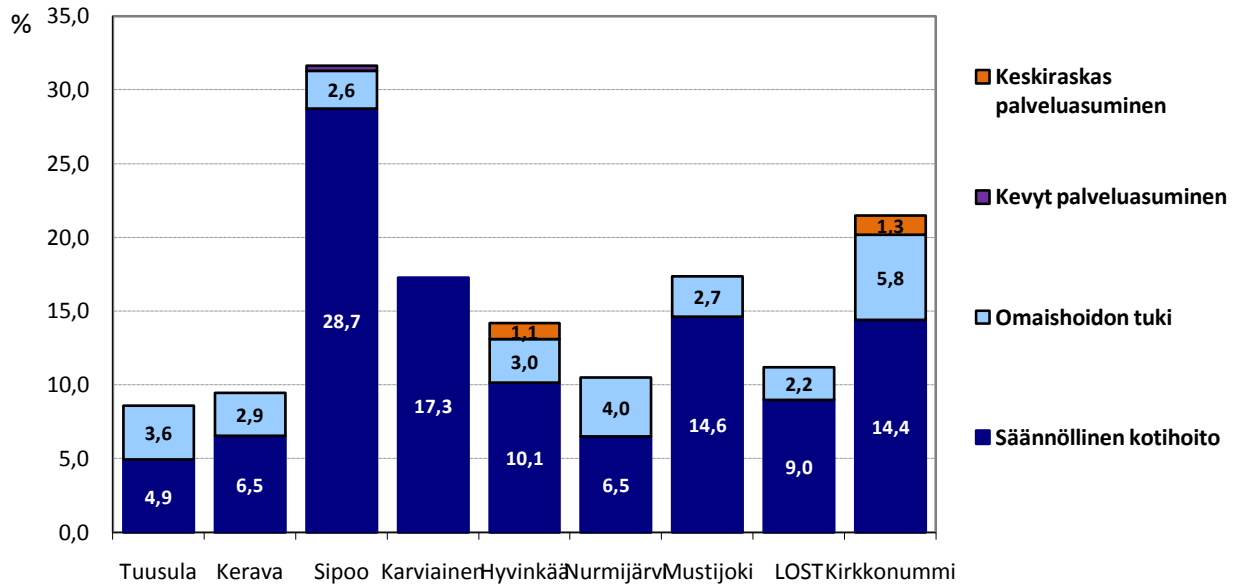
65 vuotta täyttäneiden ikäryhmässä avopalveluja saaneiden osuus vaihtelee huomattavasti kuntien välillä. Avopalveluiden peittävyys vaihtelee Keravan vajaasta viidestä prosentista Sipoon 18 prosenttiin (ikävakioidut). Erityisesti säännöllisen kotipalvelun ja kotisairaanhoidon peittävyudessa on variaatiota. Tuusulassa peittävyys on 2,5 prosenttia ja Sipoossa peräti 15,7. Tässä vertailussa Sipoo korostuu avopalveluiden peittävydessä.

KUVIO 2. Ympäri vuorokautista hoivaa saaneiden 65 vuotta täyttäneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä joulukuussa 2010

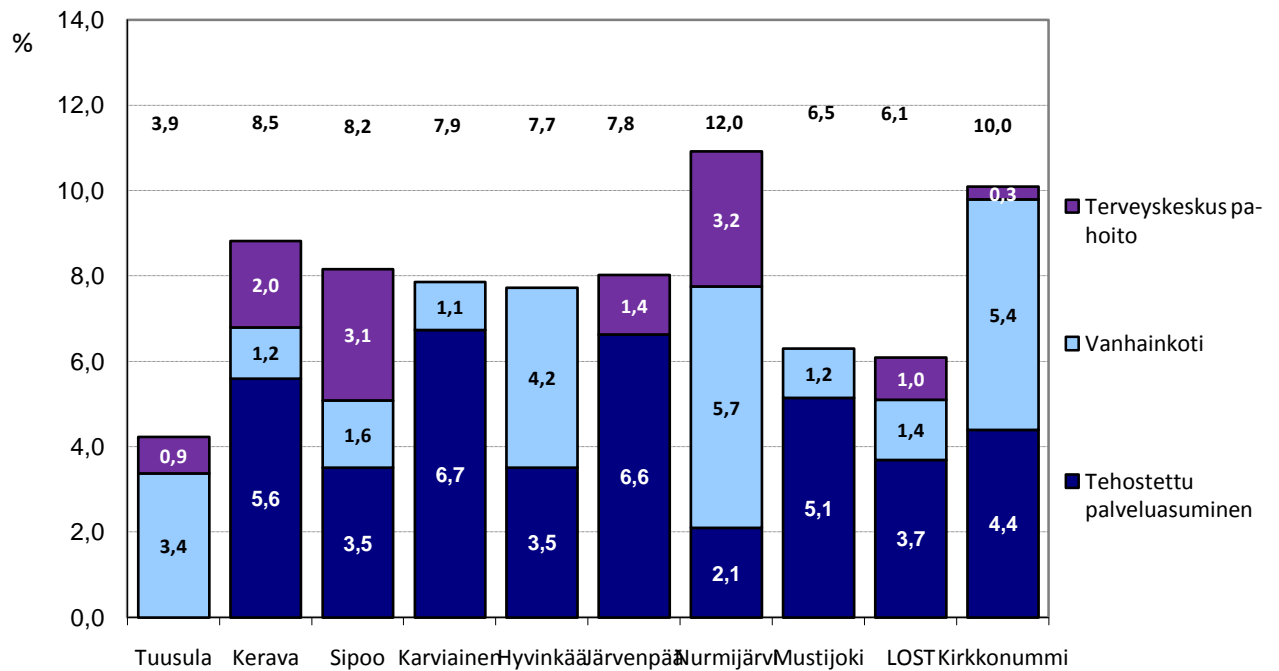
65 vuotta täyttäneistä vajaa viitisen prosenttia on selvityksen kunnissa ympärivuorokautisen hoivan piirissä. Tehostetun palveluasumisen peittävyys vaihtelee Nurmijärven 1,0 prosentista Karviaisen 3,5 prosenttiin vastaavanikäisistä. Vanhainkotihoiton ja terveyskeskuksen pitkäaikaishoidon peittävyys on pienempi. Vanhainkotihoitossa on Karviaisissa 0,5 prosenttia ja Nurmijärvellä 2,5 prosenttia vastaavanikäisistä. Terveyskeskuksen pitkäaikaishoidossa olevien osuus vaihtelee Sipoon 1,6 prosentista Tuusulan 0,4 prosenttiin.

3. 75 VUOTTA TÄYTTÄNEIDEN PALVELUT 2010

KUVIO 3. Avopalveluita saaneiden 75 vuotta täyttäneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä joulukuussa 2010 (kotihoito, keskiraskas palveluasuminen ja omaishoidon tuki).

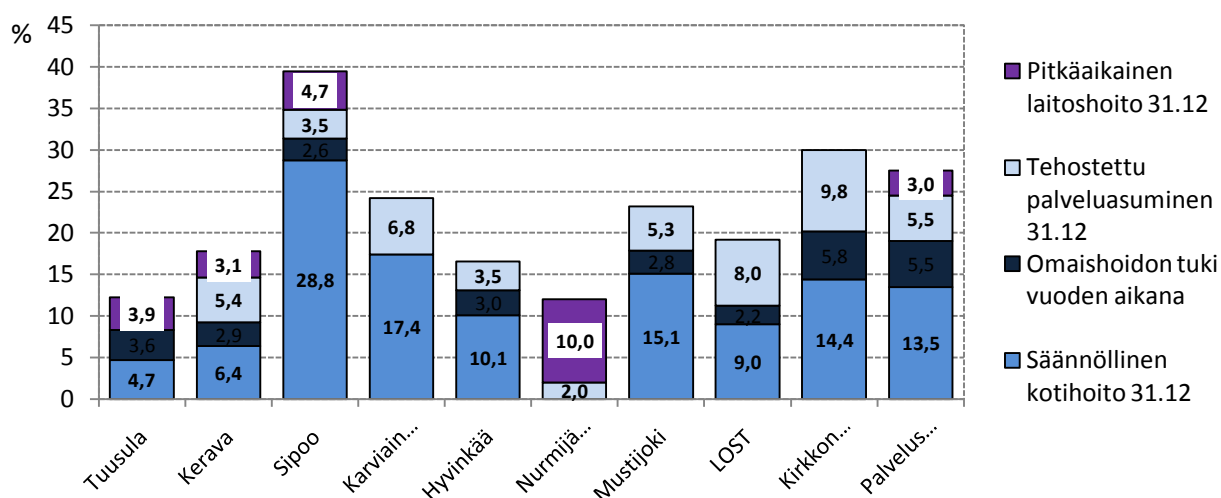
Avopalveluiden peittävyys selvitykseen osallistuneissa kunnissa vaihtelee huomattavasti. Sipoossa yli 75-vuotiasta huomattava osa on säännöllisen kotihoidon piirissä. Myös Karvaisissa kotipalvelun piirissä on merkittävä osuus vastaavanikäisistä. Omaishoidon tuen peittävyys näyttää olevan kunnissa melko tasainen tässä ikäryhmässä. Sen vaihteluväli on 2,6-5,8 prosenttia vastaavanikäisistä. Myös avopalveluiden piiriin tullaan melko iäkkäinä, sillä vain harva alle 75-vuotias on omaishoidon tuen tai säännöllisen kotipalvelun asiakas.

KUVIO 4. Ympäri vuorokautista hoivaa saaneiden 75 vuotta täyttäneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä joulukuussa 2010

Niissä kunnissa, joista kaikkien palveluryhmien tiedot on saatavilla, 75 vuotta täyttäneistä noin 8-11 prosenttia on ympärivuorokautisen hoivan palveluiden piirissä (ikävakioitu). Nurmijärvellä näyttää ympärivuorokautisen hoivan palveluiden peittävyys olevan korkeampi kuin muissa kunnissa. Nurmijärvellä painottuvat sekä terveyskeskusten pitkäaikaishoito että vanhainkotihoito. Puuttuvien tietojen vuoksi yli 75-vuotiaiden ja yli 85-vuotiaiden vertailut ovat suuntaa-antavia.

3.1 Palvelut verrattuna ikäihmisten palvelujen laatusuosituksen tavoitteisiin vuodelle 2012

KUVIO 5. Sosiaali- ja terveydenhuollon säännöllisiä tai pitkäaikaisia ikäihmisten palveluja saaneiden 75 vuotta täyttäneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä joulukuussa/koko vuonna 2010 ikäihmisten laatusuosituksen mukaisesti tarkasteltuna.

Ikäihmisten palvelujen laatusuositus (STM 2008) määrittää valtakunnalliset tavoitteet ikäntyneiden palveluille. Näitä tavoitteita kunnat voivat käyttää pohjana omissa ikäntymispoliittisissa ohjelmissaan paikalliset tarpeet huomioiden. Suositus ei sido kuntia, eikä ota huomioon alueellisia eroja. Lisäksi selvityksen kunnissa tietyn palvelun piirissä olevien ikäihmisten määrä saattaa jäädä pieneksi, jolloin prosenttiluvut ovat erittäin herkkiä pienillekin määrällisille muutoksille.

Laatusuositus asettaa tavoitteeksi vuoteen 2012 mennessä, että 75 vuotta täyttäneistä henkilöistä *13-14 prosenttia saa säännöllistä kotihoitoa*. Selvityksen kunnissa säännöllisen kotipalvelun peittävyys vaihtelee Tuusulan 4,7 prosentista Sipoon 28,8 prosenttiin. Sipoo ja Karviainen siis ylittävät laatusuosituksen tavoitteen, mutta Tuusulassa, Keravalla ja Hyvinkäällä tavoitteesta jäädään.

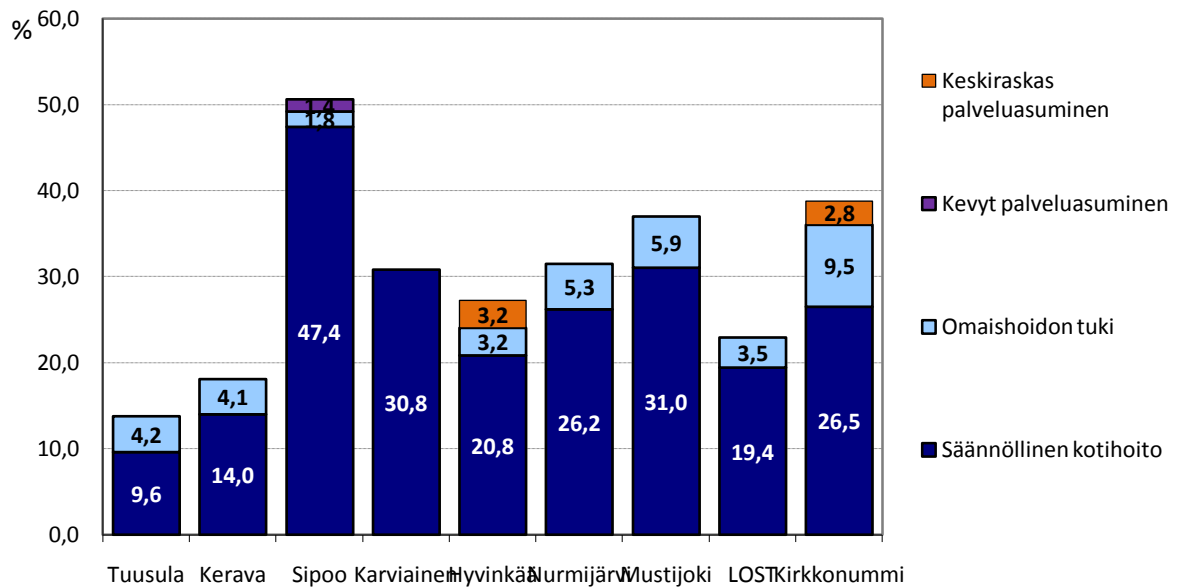
Laatusuosituksen mukaan *omaishoidon tukea tulisi saada 5-6 prosenttia yli 75-vuotiaista*. Selvityksen kunnissa omaishoidon tuen peittävyys vaihtelee vähemmän kuin säännöllisen kotipalvelun. Tuusulassa, Keravalla ja Hyvinkäällä omaishoidon tuen tavoitteesta jäädään. Laatusuositus on asettanut tavoitteeksi, että *5-6 prosenttia olisi tehostetun palveluasumisen piirissä*. Tehostetun palveluasumisen tavoitteesta jäädään Hyvinkäällä ja Sipoossa.

Vertailun mukaan palvelurakennetta tulisi kehittää erityisesti laitoshoidossa. Laatusuosituksen tavoite *vanhainkodeissa ja terveyskeskuksissa annettavasta pitkäaikaishoidosta on 3 prosenttia 75 vuotta täyttäneiden määrästä*. Sipoo ja Tuusula ylittävät tämän tavoitteen. Vaikka Karviaisen ja Hyvinkään tiedot pitkäaikaisesta laitoshoidosta ovat puutteelliset, on selvää, että ainakin Hyvinkäällä laatusuositus ylittyy. Väestön ikääntymisestä johtuen saattaa olla, että vaikka pitkäaikaishoidon prosentuaalinen osuus pienenisi, saattaa hoidon piirissä olevien määrä silti kasvaa. Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi vuonna 2011 ehdotuksen, jonka mukaan nykyisestä kolmiportaisesti tuotetusta ympärivuorokautisesta hoidosta siirryttäisiin kohti yksiportaista ympärivuorokautisen hoivan järjestelmää.

Selvityksen tuottamien tietojen määritelmät poikkeavat ikäihmisten palvelujen laatusuosituksen määritelmistä. Siksi nämäkään tiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia. Eroja on myös kotihoidon määritelmässä, sillä tässä selvityksessä kotihoidon asiakkaiksi on luettu säännöllisen kotipalvelun ja kotisairaanhoidon asiakkaat. Laatusuosituksessa kotihoidon määritelmä on laajempi, sillä sen määritelmän mukaan kotihoidon asiakas on kotipalvelun ja/tai kotisairaanhoidon asiakas, joilla on voimassa oleva palvelu- ja hoitosuunnitelma tai jotka muuten saavat vähintään kerran viikossa palvelua.

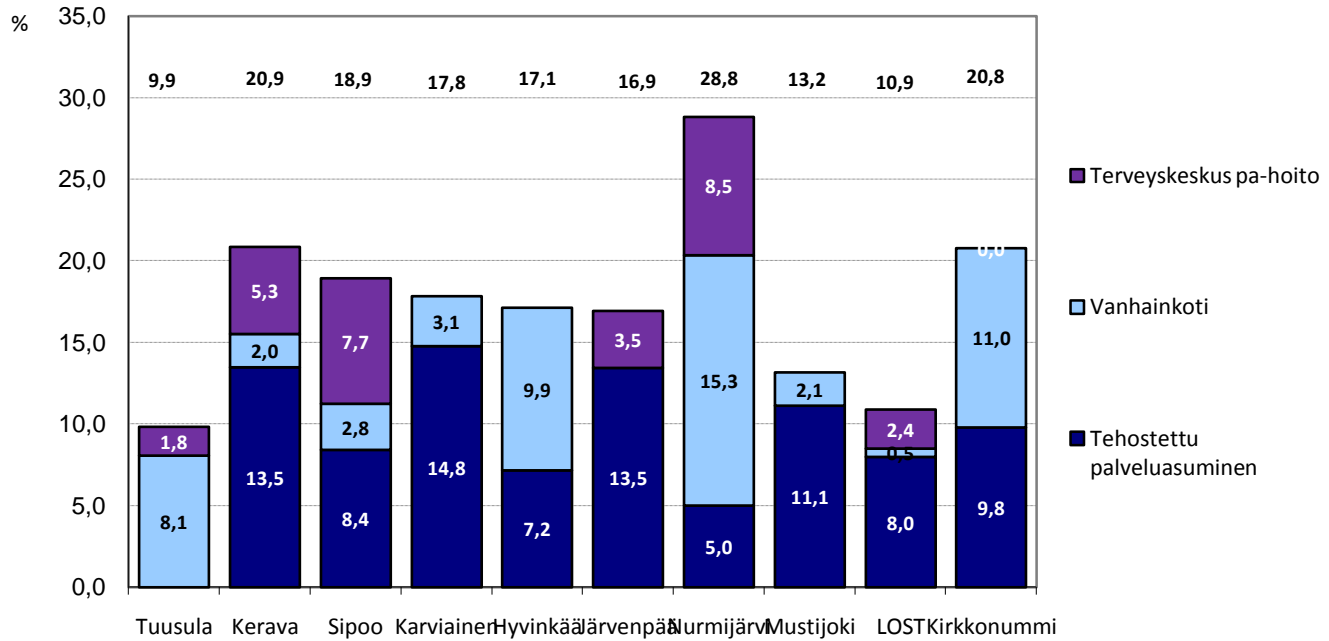
Tuusulassa, Keravalla, Sipoossa ja Hyvinkäällä on myös jonkin verran kevyen ja keskiraskaan palveluasumisen paikkoja, joita ei tähän kuvioon ole sisällytetty. Kuusikon selvityksessä keskiraskaan palveluasumisen paikat on sisällytetty säännölliseen kotipalveluun. Tällainen laskutapa nostaisi kuntien kotipalvelun peittävyyttä jonkin verran.

4. 85 VUOTTA TÄYTTÄNEIDEN PALVELUT 2010

KUVIO 6. Avopalveluita saaneiden 85 vuotta täyttäneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä joulukuussa 2010 (kotipalvelu, kevyt ja keskiraskas palveluasuminen sekä omaishoidon tuki).

85 vuotta täyttäneillä avopalveluiden peittävyys on huomattavasti suurempi kuin 75 vuotta täyttäneillä. Sipoossa jopa puolet 85 vuotta täyttäneistä kuuluu sen piiriin. Valtaosa yli 85 vuotta täyttäneiden palveluista on säännöllistä kotipalvelua ja kotisairaanhoidoa. Sipoossa lähes puolet ja Karviaisissakin lähes kolmasosa 85 vuotta täyttäneistä saa säännöllistä kotipalvelua. Tässä ikäryhmässä myös omaishoidon tuen peittävyys on selvästi korkeampi 75 vuotta täyttäneisiin verrattuna.

KUVIO 7. Ympäri vuorokautista hoivaa saaneiden 85 vuotta täyttäneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä joulukuussa 2010

Pitkäaikaishoivan palveluiden peittävydessä yli 85-vuotiailla näkyy palvelutarpeen merkittävä lisääntyminen nuorempaan ikäluokkaan verrattuna. Pitkäaikaishoivan palvelut ovat selvästi painottuneet vanhimpaan ikäluokkaan. Vuonna 2010 ympärivuorokautisen hoivan piirissä oli Keravalla 20,9, Sipoossa 18,9 prosenttia ja Nurmijärvellä 28,8 prosenttia yli 85-vuotiaista.

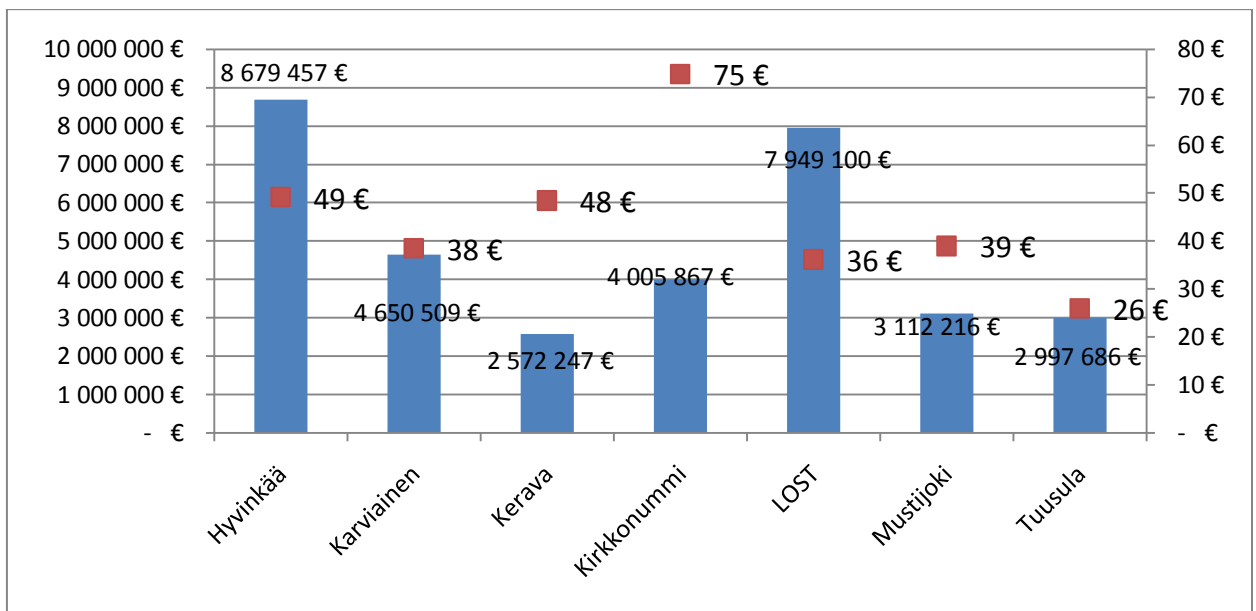
Tehostettu palveluasuminen on ympärivuorokautisen hoivan muodoista peittävin – sen piirissä on Karviaisissa jopa 14,8 prosenttia yli 85-vuotiaista. Hyvinkäällä, Tuusulassa ja Nurmijärvellä korostuu vanhainkotihoito, ja Sipoossa terveyskeskuksen pitkäaikaishoidon osuus on suuri. Ikäihmisten palveluiden trendinä on ollut, että terveyskeskuksen pitkäaikaishoidon sekä vanhainkotien laitospaikat hiljalleen korvataan muilla palveluilla.

5. IKÄIHMISTEN PALVELUJEN KUSTANNUKSET 2010

Luvussa 5 käsitellään ikäihmisten palvelujen kustannuksia Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnissa vuonna 2010. Kuntien välillä oli suurta variaatioita tietojen antamisessa. Tämän vuoksi kuntien kokoonpano vaihtelee tarkastelukokonaisuuksien välillä ja myös osittain niiden sisällä. Kustannukset ovat pääsääntöisesti bruttokustannuksia, suoritekustannukset on laskettu jakamalla kokonaiskustannukset (brutto) suoritteilla. Esitettyihin lukuihin ja kuntien välisiin eroihin pitää suhtautua varaukselle. Tietojen vertailtavuuteen liittyy monia epävarmuustekijöitä, joita ei tässä selvityksessä ole pystytty kontrolloimaan. Luvut ovat kuitenkin suuntaa antavia ja ne toimivat hyvänä pohjana kuntien ikäihmisten palvelurakenteen kehittämiseksi tulevaisuudessa.

5.1 Kotihoito ja vanhusten päivätoiminta

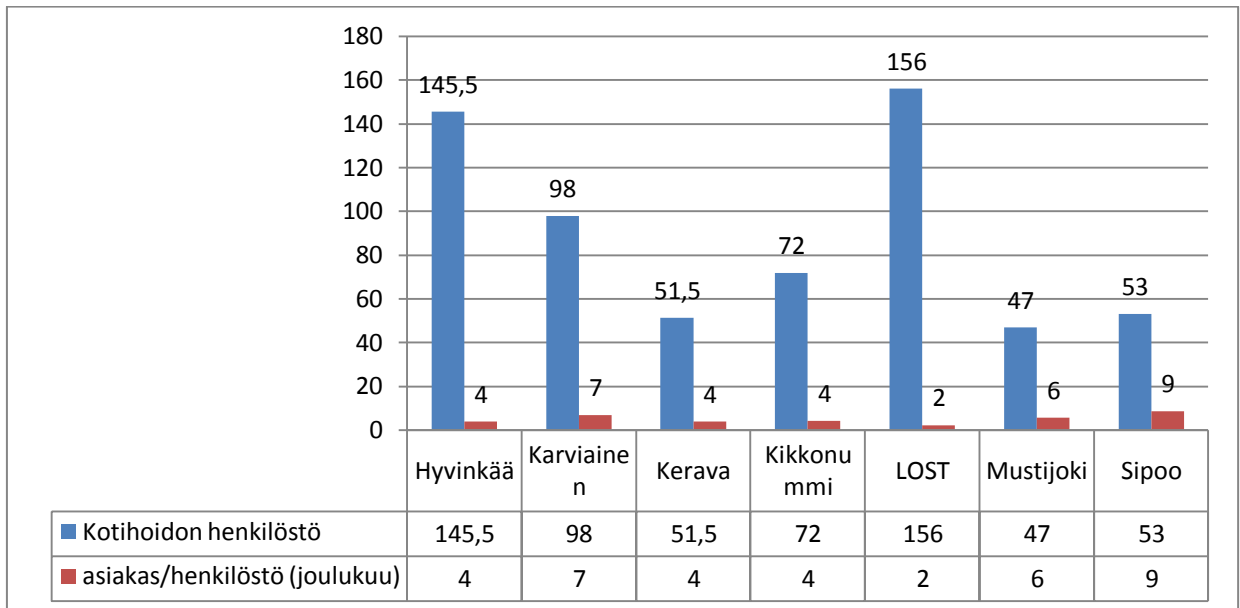
Tarkasteltavilla alueilla kotihoidon kokonaiskustannukset olivat yhteensä n. 34 milj. euroa, joka on 881 euroa jokaista alueen 65- vuotta täyttäneestä kohden. Yhden käynnin keskiarvokustannus vaihteli alueilla 26- 75 euron välillä (828 106 käyntiä) (Kuvio 8).

KUVIO 8. Kotihoidon kokonaiskustannukset 2010 sekä kustannukset €/käynti

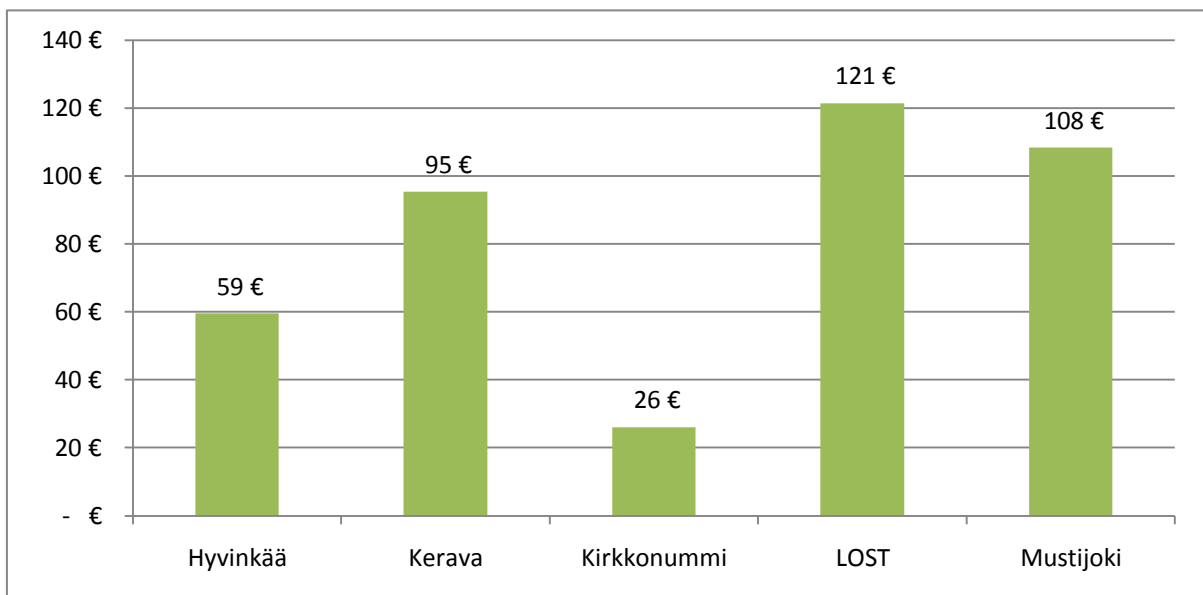
Vuonna 2010 kunnallisessa kotihoidossa työskenteli tarkasteltavilla alueilla yhteensä 623 työntekijää, joista terveydenhuollon henkilöstö kattoi 68 prosenttia (426,5 henkilöä). Asiak-

kaiden määrä jokaista kotihoidon työntekijää kohden joulukuussa 2010 vaihtelee alueilla 2-9 välillä (Kuvio 9).

KUVIO 9. Kotihoidon henkilöstö sekä asiakas/työntekijä joulukuussa 2010.

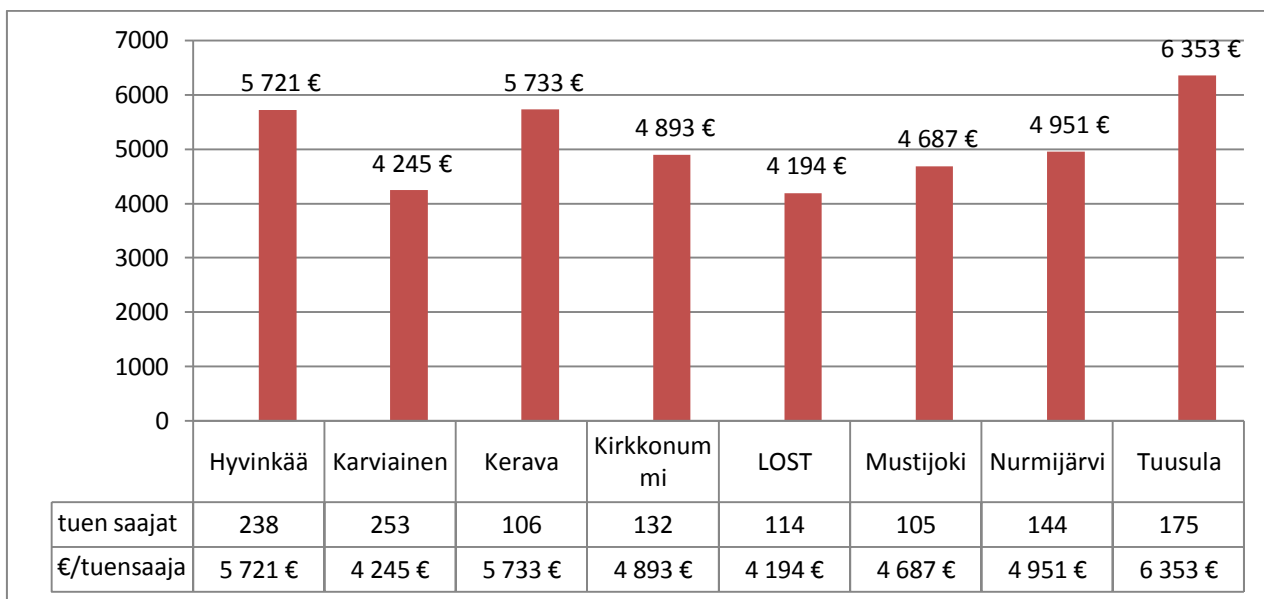
Vuonna 2010 vanhusten päivätoiminnan kustannukset olivat tarkasteltavilla alueilla yhteensä 1,7 milj. euroa (62€/yli 64-vuotias). Hoitopäiväkohtaiset kustannukset vaihtelivat 26- 121 euron välillä (Kuvio 10).

KUVIO 10. Vanhusten päivätoiminnan kustannukset €/hoitopäivä

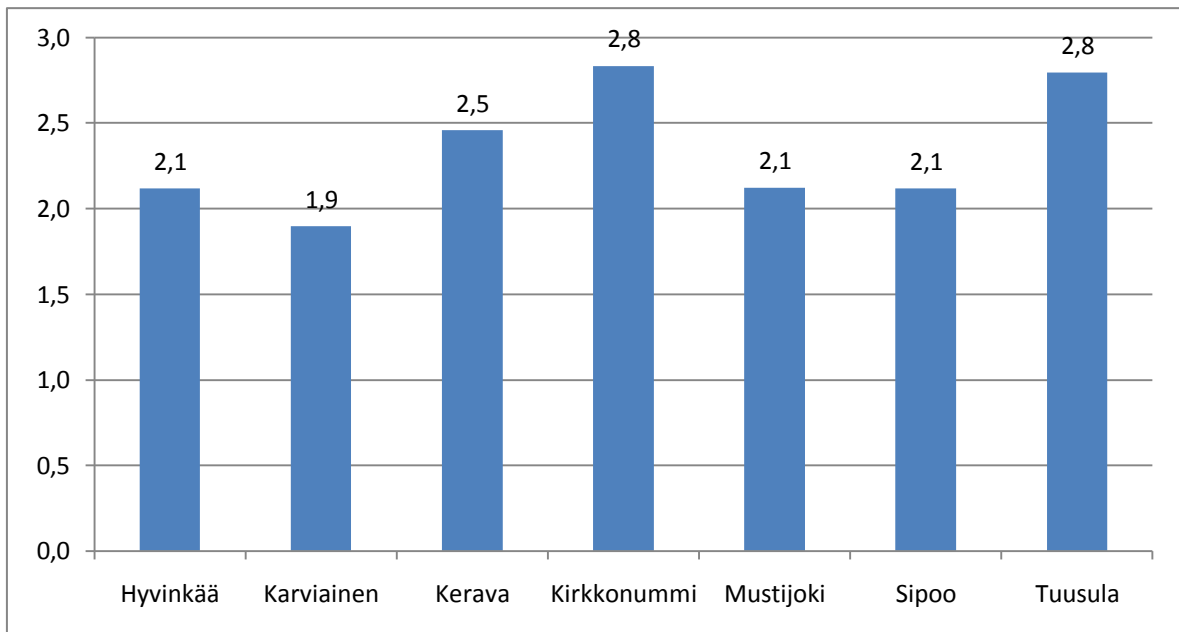
5.2 Omaishoidon tuki ja perusterveydenhuollon lääkärikäynnit

Omaishoidon tuen tarkastelussa on mukana kaikki kuntien omaishoidon tukea vuonna 2010 saaneet asiakkaat, myös alle 65-vuotiaat. Tarkastelussa mukana olevat kunnat maksoivat omaishoidon tukea keskimäärin 5 825 € tuensaajaa kohden (yhteensä 6 484 042 €). (Kuvio 11)

KUVIO 11. Omaishoidon tukea saaneet 2010 sekä €/tuensaaja 2010

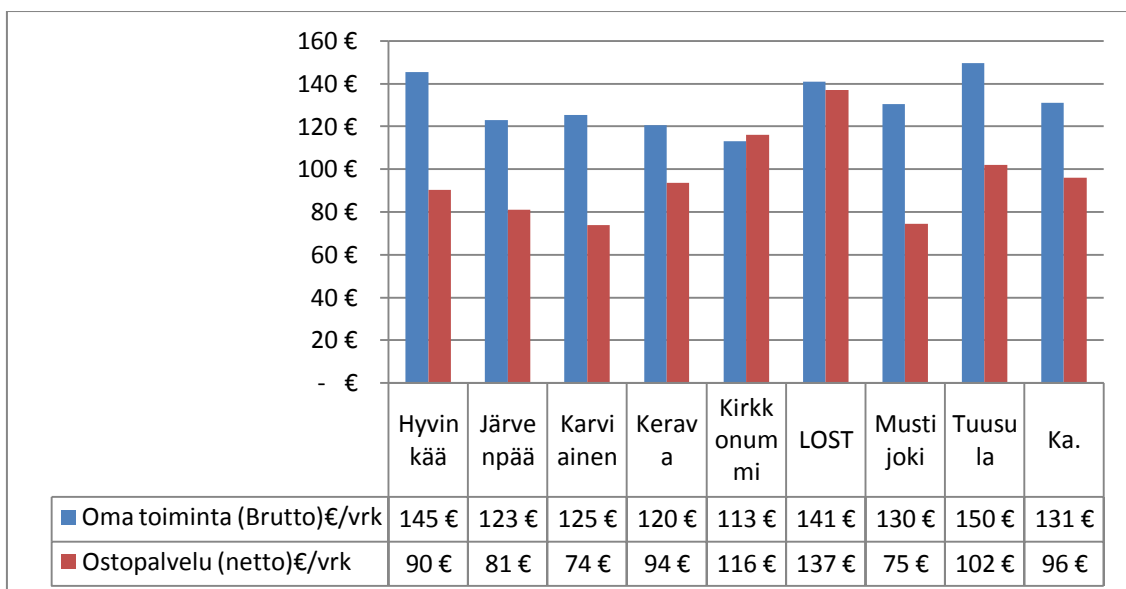
Tarkasteltavilla alueilla yli 64-vuotiailla oli vuonna 2010 75 394 perusterveydenhuollon lääkärikäyntiä. Keskimäärin yli 64-vuotiaat kävivät perusterveydenhuollon lääkärin vastaanotolla 2,3 kertaa vuoden 2010 aikana (Kuvio 12)

KUVIO 12. Yli 64-vuotiaiden perusterveydenhuollon lääkärikäynnit vastaavaniikäistä väestöstä kohden 2010

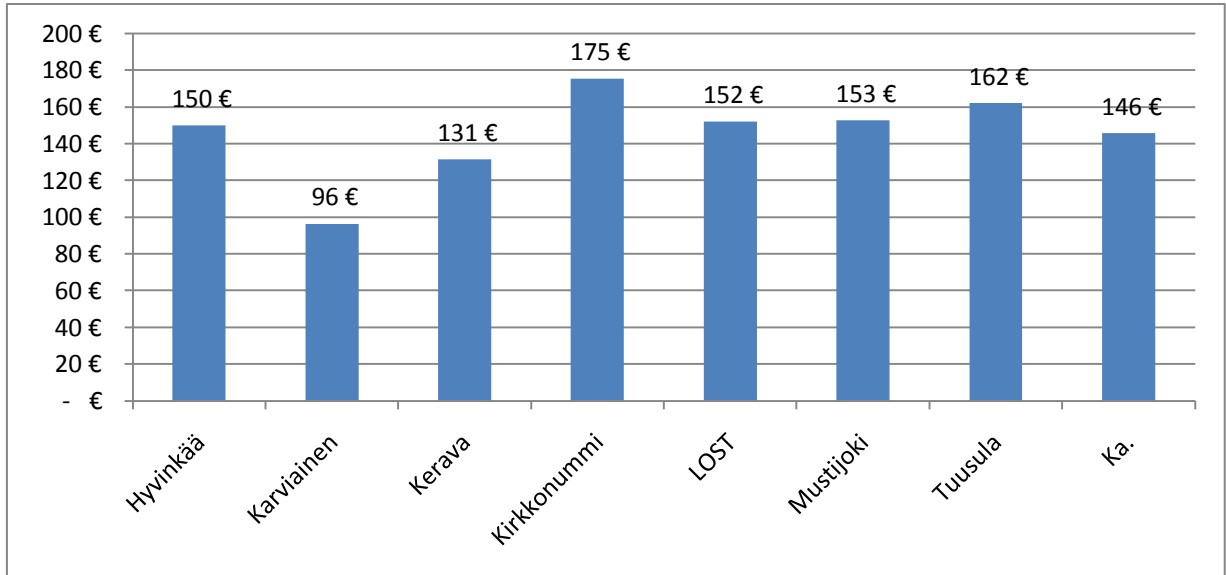
5.3 Ikäihmisten ympärivuorokautinen hoito

Vuonna 2010 tarkasteltavilla alueilla oli yhteensä 387 130 tehostetun palveluasumisen hoitovuorokautta. Hoitovuorokausista kunnat tuottivat 36 % omana toimintana ja 64 % ostopalveluna. Oman toiminnan **brutto** vuorokausikustannus oli keskimäärin 131€/vrk ja ostopalveluiden **netto** vuorokausikustannus 96€/vrk. (Kuvio 13)

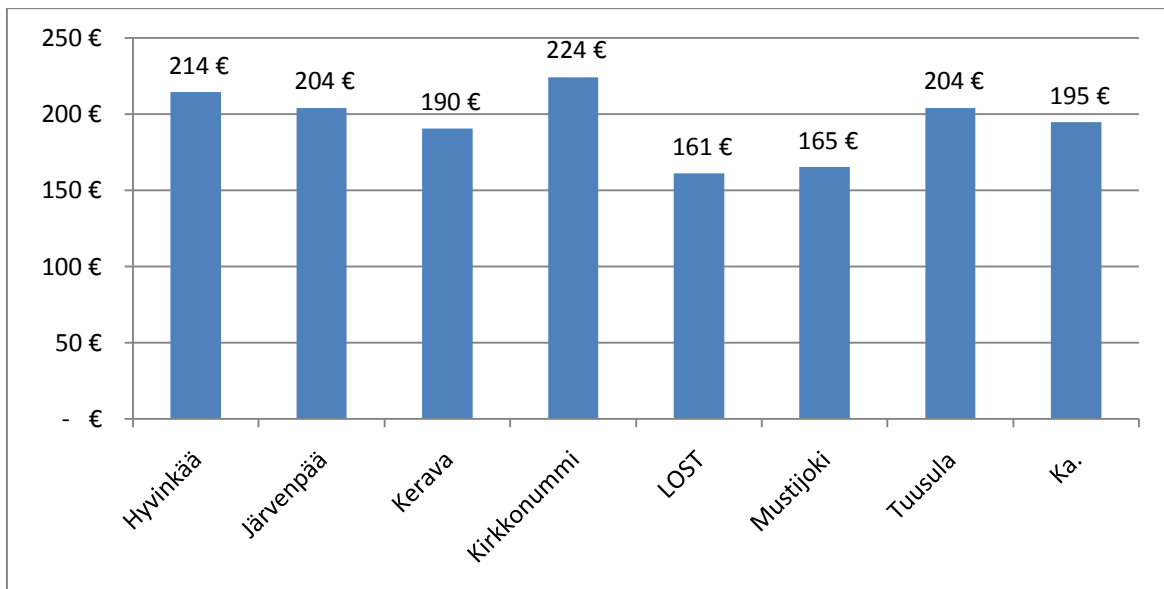
KUVIO 13. Tehostetun asumispalvelun kustannukset €/vrk oma toiminta (brutto) ja ostopalvelu (netto)

Tarkasteltavien alueiden vanhainkodeissa oli vuonna 2010 yhteensä 185 010 hoitovuorokautta, joka on 4,8 vuorokautta jokaista alueiden yli 64-vuotiasta kohden. Vanhainkotien hoitovuorokausien keskekustannus oli vuonna 2010 146 €/vrk. (Kuvio 14).

KUVIO 14. Vanhainkodit €/vrk

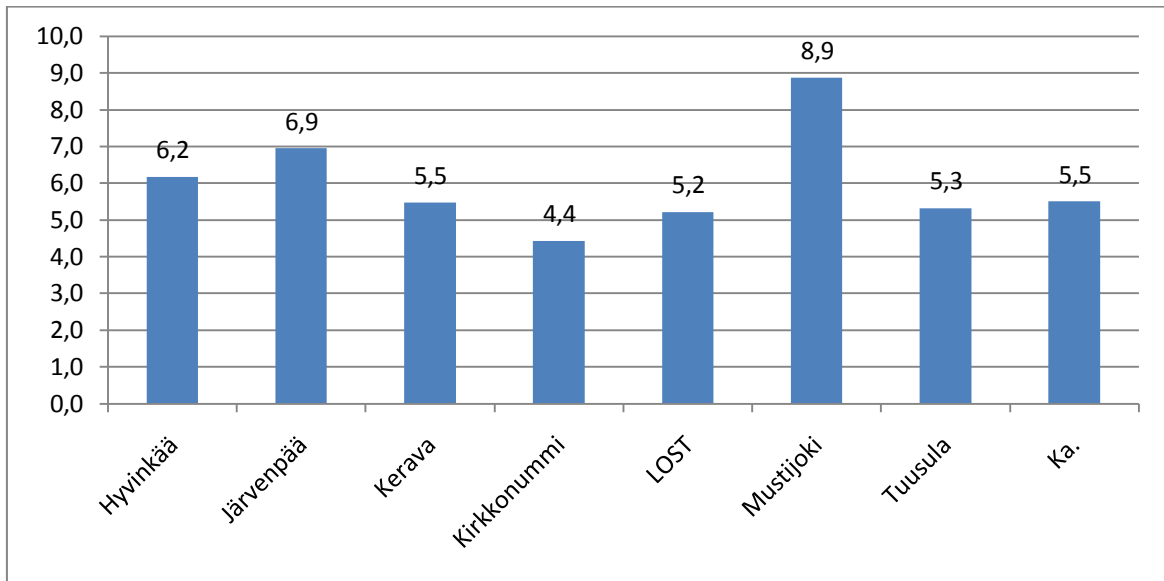
Tarkasteltavien alueiden terveyskeskussairaaloiden keskimääräinen brutto vuorokausikustannus oli vuonna 2010 195 €/vrk. (Kuvio 15).

KUVIO 15. Terveyskeskussairaalat €/vrk

Tarkasteltavien alueiden terveyskeskusten sairaaloissa hoidettiin yli 64-vuotiaita yhteensä 203 866 vuorokautta, joka vastaa 5,5 vuorokautta jokaista yli 64-vuotiasta asukasta kohden.

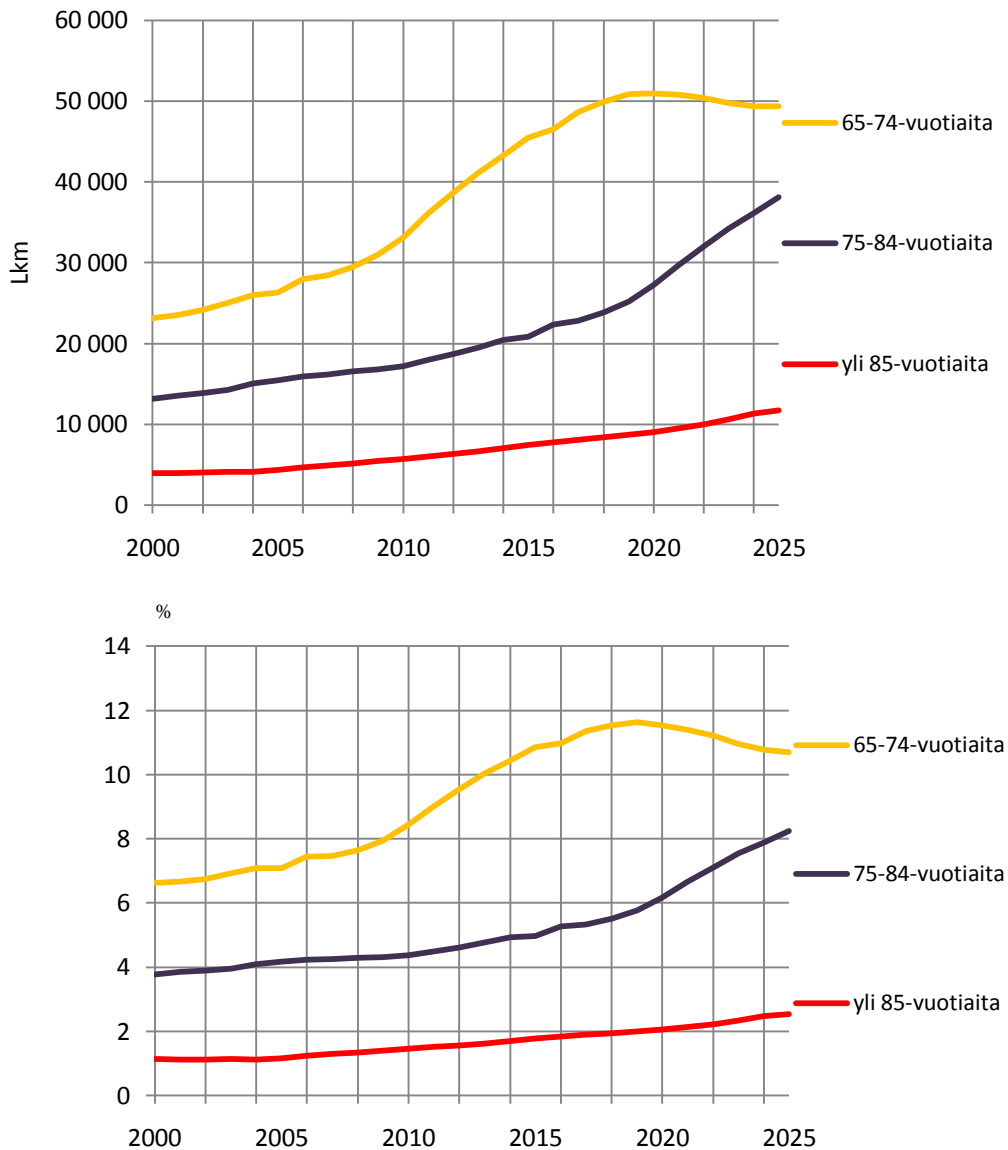
Suhteessa eniten hoitovuorokausia yli 64-vuotiasta kohden oli Mustijoella (8,9) ja vähiten Kirkkonummella (4,4) (Kuvio 16)

KUVIO 16. Terveyskeskussairaaloiden hoitovuorokaudet yli 64-vuotiasta kohden

6. ENNUSTE YLI 64- VUOTIAAN VÄESTÖN KEHITYKSESTÄ

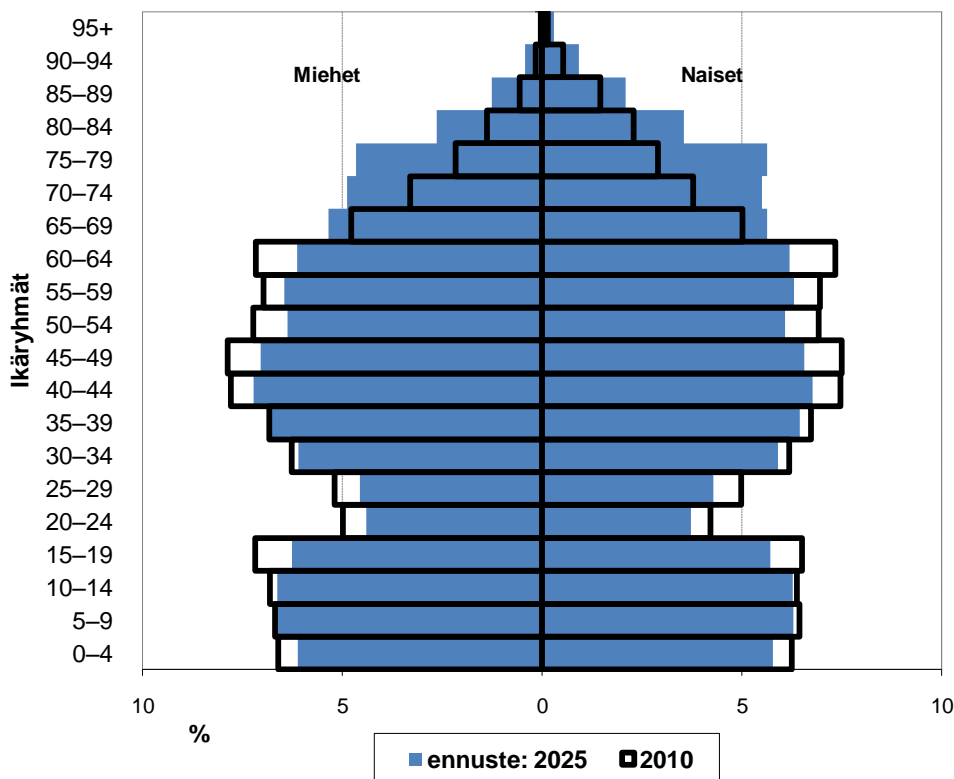
Suomen väestö ikääntyy tällä hetkellä nopeasti. Myös Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnissa eläkeikäisten määrä kasvaa (Kuvio 17). Kun vuonna 2010 Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnissa yli 64-vuotiaita asui 56 100, niin Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan vuonna 2025 heidän määränsä nousee 99 200:an. Viidentoista vuoden ajalta kasvu kertyy 76,9 prosenttia. Lähivuosille ajoittuu nuoren eläkeikäisen 65-74-vuotiaan väestön kasvu, ja ensi vuosikymmenellä alkaa 75-84-vuotiaiden määrä kasvaa nopeasti. Yli 85-vuotiaiden määrä noin kaksinkertaistuu vuodesta 2010 vuoteen 2025 mennessä.

KUVIO 17. Yli 64- vuotias väestö Länsi- ja Keski-Uudellamaalla 2000-2010 sekä tilastokeskuksen ennuste vuosille 2011-2025, lukumääränä ja prosentteina koko väestöstä

Kuviossa 18 esitetään vuoden 2010 ja vuoden 2025 väestöpyramidit. Vuonna 2010 suurimmat ikäluokat ovat 40-44 ja 45-49-vuotiaat. Vuoden 2010 väestöpyramidi on melko tasapaksu opiskeluaikaisia nuoria aikuisia lukuun ottamatta aina 60-64-vuotiaisiin saakka, ja eläkeikäisten ikäluokat ovat pienempiä. Miesten suuremmasta kuolleisuudesta johtuen eläkeikäisten enemmistö on naisia. Mitä vanhemmasta eläkeikäisten ikäluokasta on kyse, sitä suuremmaksi nousee naisten osuus.

Tilastokeskuksen ennusteen mukaan vuoteen 2025 mennessä väestöpyramidin muoto on muuttunut. Lasten ja nuorten määrä sekä työikäisten määrä on pienentynyt. Sen sijaan eläkeikäisen väestö suhteellinen osuus on lisääntynyt. Vuoden 2025 väestöpyramidi muistuttaa suorakaidetta. 5-vuotisikäryhmien suhteellinen osuus pysyy melko tasaisena aina 75-79-vuotiaiden ikäryhmään asti. Vasta tätä vanhemmat ikäluokat ovat selvästi pienempiä.

KUVIO 18. Väestöpyramidi. Länsi- ja Keski-Uudenmaan kuntien ikä- ja sukupuolirakenne vuosina 2010 ja ennuste vuodelle 2025.

6.1 Väestön ikääntyminen eri kunnissa

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan yli 64-vuotiaiden osuus kasvaa vuoteen 2025 mennessä eniten Kirkkonummella, Siuntiossa ja Keravalla (taulukko 2). Näissä kolmessa kunnassa yli 64-vuotiaiden määrä kaksinkertaistuu seuraavan 15 vuoden aikana. Myös Keravalla, Järvenpäässä ja Pornaisissa ikäihmisten määrä lisääntyy jyrkästi. Sipoossa, Raaseporissa ja Hangossa ikärakenteen muutos on maltillisempi. Kaikissa kunnissa 65-vuotta täyttäneiden määrä kasvaa ennusteen mukaan 75,8 prosentilla vuoteen 2025 mennessä.

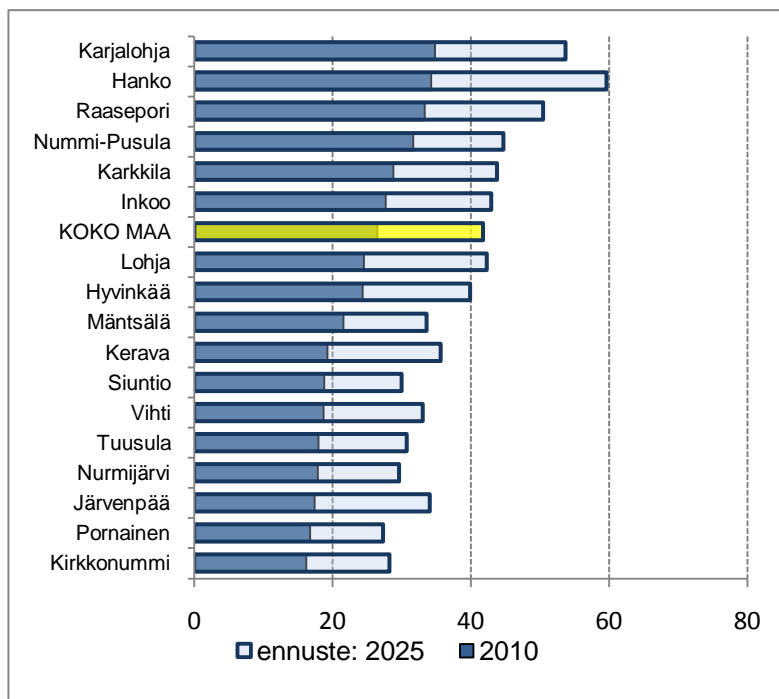
Suhteellisesti suurin kasvu tapahtuu väestöennusteen mukaan yli 74-vuotiaiden ikäluokassa, jossa myös palvelutarve on suurin. Useassa kunnassa yli 74-vuotiaiden määrä kasvaa jopa yli 150 prosenttia. Eniten yli 74-vuotiaiden ikäluokka kasvaa samoissa kunnissa kuin yli 64-vuotiaidenkin.

Taulukko 2. Yli 64- ja yli 74-vuotiaiden lukumäärä Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnissa vuonna 2010. Tilastokeskuksen ennuste vuodelle 2025 ja ennusteen mukainen muutos prosentteina

	Yli 64- vuotiaat vuonna 2010	Ennuste vuodelle 2025	Yli 74- vuotiaat vuonna 2010	Ennuste vuodelle 2025	Muutos-% 65 vuotta täyttäneet	Muutos-% 75 vuotta täyttäneet
	Lkm.	Lkm.	Lkm.	Lkm.		
Hanko	2 061	2 996	775	1 686	45,4	117,5
Hyvinkää	7 386	12 009	3 397	6 175	62,6	81,8
Inkoo	983	1 762	409	907	79,2	121,8
Järvenpää	4 718	9 167	1 853	4 411	94,3	138,0
Karjalohja	320	531	153	245	65,9	60,1
Karviainen	6 449	11 313	2 785	5 655	75,4	103,1
Kerava	4 581	9 029	1 699	4 554	97,1	168,0
Kirkkonummi	3 974	8 201	1 416	3 932	106,4	177,7
Lohja	6 357	11 038	2 613	5 699	73,6	118,1
Mäntsälä	2 758	5 025	1 196	2 430	82,2	103,2
Nurmijärvi	4 649	8 499	1 653	4 238	82,8	156,4
Pornainen	542	1 047	234	474	93,2	102,6
Raasepori	6 095	8 868	2 857	4 715	45,5	65,0
Sipoo	2 642	4 032	1 136	1 953	52,6	71,9
Siuntio	754	1 528	271	737	102,7	172,0
Tuusula	4 438	8 175	1 602	3 981	84,2	148,5
Yhteensä	58 707	103 220	24 049	51 792	75,8	115,4

Kuviossa 19 tarkastellaan vanhushuoltosuhteen kehittymistä kunnittain. Vuonna 2010 vanhushuoltosuhte on heikoin Karjalohjalla, Hangossa ja Raaseporissa, joissa on kaikissa noin 30 vanhusta sataa työkäistä kohden. Edullisin vanhushuoltosuhte on Kirkkonummella, Pornaisissa ja Järvenpäässä, joissa se jää 16-17 vanhukseen sataa työkäistä kohden. Suurimmalla osalla Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnista vanhushuoltosuhte on koko maata edullisempi.

Tilastokeskuksen ennusteen mukaan vanhushuoltosuhte heikkenee vuoteen 2025 mennessä nopeasti. Järvenpäässä vanhusten määrä työkäisen väestön määrään nähden lähes kaksinkertaistuu vuoteen 2025 mennessä. Myös Vihdissä, Keravalla ja Hangossa vanhushuoltosuhte muuttuu huomattavasti epäsuotuisammaksi. Vähiten vanhusten määrä työkäisen väestön määrään nähden kasvaa Nummi-Pusulassa ja Raaseporissa.

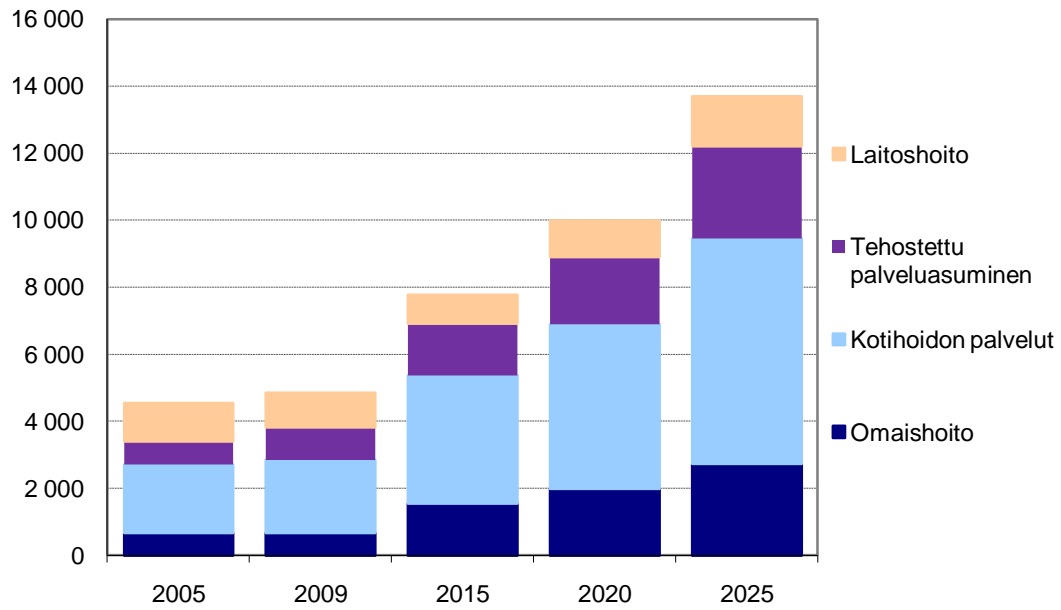
KUVIO 19. Vanhushuoltosuhte Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnissa vuonna 2010 ja Tilastokeskuksen ennuste vuodelle 2025

6.2 Vaikutukset ikäihmisten palvelujen tarpeeseen

Kuviossa 20 esitetään ikäihmisten palvelujen laatusuosituksen mukainen laskelma siitä, kuinka paljon uusia ikääntyneitä 75 vuotta täyttäneitä ihmisiä tulee palvelujen piiriin lähivuosisikymmeninä. Ikäihmisten palvelujen laatusuosituksia (STM 2008) on sovellettu Tilastokeskuksen vuoden 2009 väestöennusteeseen. Kuvion oletus on, että palvelujen tarve kasvaisi mekaanisesti vanhusten määrän mukana.

Vuodesta 2009 vuoteen 2020 yli 74-vuotiaiden määrä eri hoitomuodoissa noin kaksinkertaistuu vajaasta 5 000 henkilöstä 10 000 henkilöön. Laskelman mukaan omaishoidon piirissä olevien ikäihmisten määrän kasvaa 1 300 henkilöllä eli kolminkertaistuu. Kotihoidon palveluja saavien määrä kasvaa vajaalla kolmella tuhannella henkilöllä. Ikäihmisten palvelujen laatusuosituksen tavoitteena on itsenäisen asumisen turvaaminen. Tästä johtuen laitospäivähoitoon tarvittavien ikäihmisten lukumäärä jatkaa kasvuaan voimakkaana myös vuosina 2020-2025.

Kuvion esittämä ennuste palvelutarpeen kehityksestä pohjautuu vain ikärakenteen muutokseen. Ikäihmisten palvelujen tarve ei kuitenkaan riipu vain kalenteriiästä, eikä heidän määränsä lisääntyminen merkitse automaattisesti palvelujen tarpeen kasvua. Myös terveet ja toimintakykyiset vuodet ovat lisääntyneet eliniän pidentyessä. Palvelutarpeeseen vaikuttaakin ikärakenteen lisäksi olennaisesti vanhusten toimintakyvyn kehittyminen.

KUVIO 20. Arvio ikäihmisten palveluja tarvitsevien 75 vuotta täyttäneiden lukumäärästä Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnissa vuosina 2015-2025, jos ikäihmisten palvelujen laatusuosituksia noudatetaan ja palvelurakenne pysyy nykyisenlaisena

LÄHTEET

**Hoitoa ja huolenpitoa ympärivuorokauden. Ikähoiva –työryhmän muistio. (2010):
Sosiaali- ja terveysministeriö. STM:n julkaisuja 2010:28.**

Ikäihmisten palvelujen laatusuositus (2008). Sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Kuntaliitto. STM:n julkaisuja 2008:3.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-5137.

Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 17.3.2011].

Saantitapa: <http://www.tilastokeskus.fi/til/vaenn/tau.html>.

Valtiovarainministeriö (2010): Hyvinvointia kestävästi. Mäkitalo, Raili & Hautala, Urpo & Narika, Jouko & Tuukkanen, Jorma.